

УДК 35.073.515.3

DOI <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.1.9>

МЕХАНІЗМИ КОНТРОЛЮ ЗА ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕФОЛТУ

Перестюк І. М. – кандидат наук з державного управління,
докторантка кафедри публічного управління та адміністрування
Навчально-наукового інституту неперервної освіти
Національного авіаційного університету
ORCID: 0000-0003-1692-9247
Scopus-Author ID: 57221975844

Автор аналізує проблему контролю фінансовою діяльністю органів місцевого самоврядування в умовах економічного дефолту. Досліджені різноманітні механізми, такі як: жорсткий моніторинг, систематичний аудит, експертна участь, громадська участь та вжиття санкцій, встановлено, що ці інструменти спільно створюють ефективну систему фінансового контролю. Виявлено, що вони спрямовані на підтримку фінансової стабільності та відновлення економічного розвитку під час фінансових труднощів. Впровадження цих механізмів робить фінансові процеси більш прозорими та підвищує взаємодію між місцевими органами та громадськістю. Крім того, вони формують ефективний інструментарій для забезпечення сталої та відповідальної фінансової політики в умовах фінансових труднощів. Аналізовані механізми контролю, можна зазначити, що вони спільно сприяють уникненню фінансових ризиків та забезпечують високий рівень прозорості та відповідальності в управлінні фінансами місцевих органів. Обґрунтовано, що жорсткий моніторинг дозволяє оперативно виявляти можливі проблеми, систематичний аудит забезпечує об'єктивну оцінку фінансових звітів, експертна участь та громадська участь впливають на створення відкритого середовища для контролю та співробітництва.

Підкреслено, що механізми є ключовими у виявленні та вирішенні проблем фінансової нестабільності, особливо в умовах дефолту. Вони впроваджуються з метою забезпечити сталість та ефективність фінансового управління, а їх взаємодія формує систему, яка сприяє відновленню економічного зростання та довіри громадськості до місцевих фінансів. Отже, механізми є важливими компонентами для створення стійкої та ефективної фінансової політики на рівні самоврядування в умовах економічного дефолту. Висвітлено актуальну проблему контролю за фінансовою діяльністю місцевих органів самоврядування в умовах економічного дефолту. Шляхом детального аналізу механізмів, таких як жорсткий моніторинг, систематичний аудит, експертна участь, громадська участь та вжиття санкцій, доведено, що ці інструменти утворюють комплексну та ефективну систему контролю.

Ключові слова: фінансовий контроль, місцеве самоврядування, дефолт, прозорість, відповідальність, жорсткий моніторинг, систематичний аудит.

Perestyuk I. M. Mechanisms of control over the financial activities of local government bodies in the conditions of default

The author analyzes the problem of controlling the financial activities of local self-government bodies in conditions of economic default. Various mechanisms have been studied, such as: strict monitoring, systematic audit, expert participation, public participation and the use of sanctions, and it has been established that these tools together create an effective system of financial control. It was found that they are aimed at maintaining financial stability and restoring economic development during financial difficulties. Implementation of these mechanisms makes financial processes more transparent and increases interaction between local authorities and the public. In addition, they form an effective toolkit for ensuring a sustainable and responsible financial policy in conditions of financial difficulties. The analyzed control mechanisms, it can be noted that they jointly contribute to the avoidance of financial risks and ensure a high level of transparency and responsibility in the management of the finances of local bodies. It is substantiated that strict monitoring allows prompt identification of possible problems, systematic audit provides an objective assessment of financial reports, expert participation and public participation influence the creation of an open environment for control and cooperation. It is emphasized that the mechanisms are key in identifying and solving problems of financial

instability, especially in default conditions. They are implemented to ensure sustainability and efficiency of financial management, and their interaction forms a system that contributes to the restoration of economic growth and public confidence in local finances. Therefore, the mechanisms are important components for creating a sustainable and effective financial policy at the level of self-government in the conditions of economic default. The actual problem of control over the financial activities of local self-government bodies in the conditions of economic default is highlighted. Through a detailed analysis of mechanisms such as strict monitoring, systematic audit, expert participation, public participation and the use of sanctions, it has been proven that these tools form a comprehensive and effective control system.

Key words: financial control, local self-government, default, transparency, responsibility, strict monitoring, systematic audit.

Постановка проблеми. Проблема полягає в необхідності забезпечення ефективного контролю за фінансовою діяльністю органів місцевого самоврядування в умовах дефолту. В ситуації економічної нестабільності і фінансових труднощів важливо визначити та впровадити механізми, які забезпечать прозорість, відповідальність та ефективність у управлінні фінансами на місцевому рівні. Проблема становить виклик для розробки та впровадження таких інструментів контролю, які максимально ефективно протистоятимуть фінансовим ризикам та сприятимуть сталому розвитку громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми ролі ефективності механізмів контролю за фінансовою діяльністю місцевих органів самоврядування в умовах дефолту досліджували такі науковці, як: С. Біла [1], О. Левченко [1], Т. Королук [2], А. Мунько [4], І. Слюсарев [6], І. Луніна [9], Т. Бондарук [9] та інші.

Мета статті. Метою статті є розгляд та аналіз ефективних механізмів контролю за фінансовою діяльністю органів місцевого самоврядування в умовах дефолту для забезпечення стабільності та прозорості фінансового управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах економічного дефолту, питання ефективного контролю за фінансовою діяльністю органів місцевого самоврядування стає надзвичайно актуальним. Важливо проаналізувати уважно ті механізми, які гарантують ефективний контроль, чіткість та відповідальність у управлінні фінансовими ресурсами на рівні місцевого самоврядування.

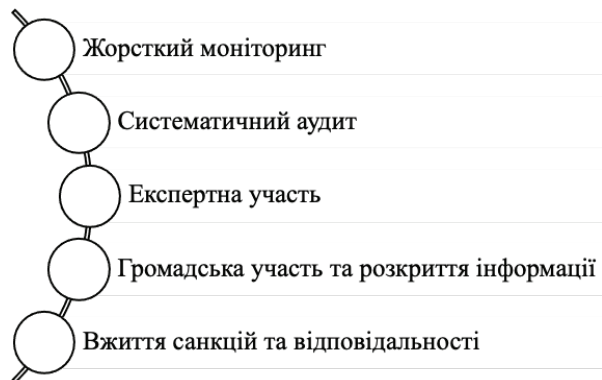

Рис. 1. Ефективні механізми контролю за фінансами органів місцевого самоврядування в умовах дефолту, складено та узагальнено на основі аналізу джерела [6].

Давайте докладніше розглянемо ключові ефективні механізми контролю за фінансами місцевих органів самоврядування в умовах дефолту.

Варто наголосити, що обов'язковий аналіз бюджету є ключовим елементом жорсткого моніторингу фінансової діяльності органів місцевого самоврядування. Під час цього процесу проводиться не лише загальна перевірка обсягу фінансових ресурсів, але й детальне дослідження конкретних рубрик та статей бюджету.

Визначення загального обсягу коштів дозволяє отримати оглядну картину фінансів, а уважне вивчення рубрик та статей дозволяє виявити можливі відхилення від запланованих видатків та надмірні витрати в конкретних сферах. Такий детальний підхід дозволяє оперативна реагувати на фінансові ризики та ефективно управляти бюджетними ресурсами. Крім того, виявлення будь-яких неполадок у фінансовій діяльності дозволяє приймати заходи для їхнього усунення, що сприяє забезпеченню фінансової стабільності та відповідальності місцевих органів самоврядування [7].

Необхідно звернути увагу, що на думку вченого Т. Королюка [2], що реальний час у жорсткому моніторингу фінансової діяльності місцевих органів самоврядування визначає використання сучасних систем моніторингу, які забезпечують негайний та оперативний доступ до фінансової інформації у режимі реального часу. Цей підхід дозволяє негайно виявляти будь-які аномалії, витрати, чи непередбачені фінансові ситуації, що можуть виникнути. Системи реального часу забезпечують постійний моніторинг та автоматизовані сповіщення при виявленні потенційних проблем.

Отже, такий підхід до моніторингу надає можливість вжити негайних заходів для управління фінансовими ризиками та забезпечити ефективне управління фінансовими ресурсами, реагуючи на події в режимі реального часу.

Доречно наголосити, що систематичний аудит включає в себе проведення регулярних та планових перевірок фінансових звітів та процесів місцевих органів самоврядування. Залучення незалежних аудиторів є ключовим елементом цього процесу. Ці аудитори є зовнішніми експертами, які не мають прямих зв'язків з органами, які перевіряються, що дозволяє їм виконувати об'єктивну та незалежну оцінку фінансової діяльності.

Крім цього, незалежні аудитори проводять детальні перевірки фінансових звітів, переконуючись у їхній достовірності та дотриманні фінансових стандартів. Вони також виявляють можливі недоліки, аномалії чи ризики, що можуть виникнути в результаті фінансової діяльності [3].

Отже, цей підхід дозволяє забезпечити високий рівень об'єктивності та впевненість в достовірності фінансової звітності місцевих органів самоврядування. Крім того, виявлення недоліків у роботі може служити основою для вдосконалення систем управління та зменшення фінансових ризиків.

На думку вченого А. Мунька [4], який вважає, що критичний огляд фінансових процесів у межах систематичного аудиту передбачає глибоке аудиторське обстеження ключових етапів та процесів фінансового управління місцевих органів самоврядування. Цей підхід спрямований на виявлення можливих слабких місць у фінансових процесах, що можуть стати джерелом фінансових порушень. Аудиторське обстеження включає у себе перевірку ефективності та відповідності фінансових процесів стандартам, а також виявлення можливих ризиків та недоліків.

Крім того, аудит фінансових процесів не лише допомагає взяти під контроль можливі порушення, але й надає підставу для рекомендацій щодо вдосконалення

систем управління та запобігання майбутнім проблемам. Такий критичний погляд на фінансові процеси є важливим елементом забезпечення фінансової стійкості та дотримання високих стандартів управління фінансами.

Варто наголосити, що механізм експертної участі включає в себе активну співпрацю органів місцевого самоврядування з фахівцями та експертами у галузі фінансів для розроблення та впровадження ефективних стратегій з метою виходу з фінансового дефолту.

Цей механізм передбачає запрошення зовнішніх консультантів та експертів із значним досвідом у фінансовій сфері для надання об'єктивної оцінки фінансового стану та розробки стратегій фінансового відновлення. Експерти можуть надавати консультації щодо оптимальних шляхів оптимізації бюджету, управління борговим навантаженням та вдосконалення фінансових практик.

Крім цього, цей підхід дозволяє місцевим органам самоврядування використовувати знання та досвід фахівців для впровадження ефективних заходів, спрямованих на виправлення фінансових труднощів та забезпечення стабільності. Взаємодія з зовнішніми експертами дозволяє отримати непередбачувані погляди та рекомендації, що сприяють ефективному управлінню фінансами в умовах дефолту.

Окремо необхідно відмітити думку вчених С. Білої та О. Левченка [1], що контакт із міжнародними фінансовими організаціями є стратегічним механізмом експертної участі в контексті управління фінансами в умовах дефолту. Цей процес передбачає активну співпрацю та взаємодію місцевих органів самоврядування з великими міжнародними фінансовими інституціями, такими як Міжнародний Валютний Фонд, Світовий банк та інші.

Головною метою такої співпраці є залучення додаткових фінансових ресурсів для покриття боргових зобов'язань та витрат, а також отримання експертної підтримки в розробці та впровадженні стратегій фінансового відновлення.

Отже, міжнародні фінансові організації можуть надавати фінансову допомогу, консультації з економічної політики та надавати важливі ресурси для підтримки реформ у фінансовому секторі. Також, через цей механізм, місцеві органи можуть отримати доступ до найкращих практик та досвіду вирішення фінансових криз, що сприяє ефективному управлінню фінансами та виходу з дефолту.

Слід додати, що публічна інформація про бюджет у рамках громадської участі та розкриття інформації є важливим кроком у забезпеченні прозорості та активної взаємодії між місцевими органами самоврядування та громадськістю.

Крім того, що механізм передбачає публікацію детальної інформації про бюджетні рішення та витрати на публічних платформах та в мас-медіа, забезпечуючи доступність цієї інформації для громадськості. Це може включати звіти, інфографіку, аналітичні матеріали та інші форми, які легко розуміти для широкого кола громадян.

Інтенсивне відкриття, щодо бюджетних рішень сприяє залученню уваги громадськості до ключових питань управління фінансами та витратами. Це, в свою чергу, створює умови для взаємодії між місцевими органами та громадою, сприяючи визначенню пріоритетів та спільному прийняттю рішень, що відображають інтереси та потреби громадськості.

Важливо наголосити, що форуми та зустрічі з громадою в рамках громадської участі та розкриття інформації передбачає організацію відкритих зустрічей, форумів та консультацій із представниками громадськості з метою створення простору для активного залучення громади в контроль та управління [5].

Крім того, дозволяє створити майданчик для відкритого обговорення ключових питань, пов'язаних із фінансовою діяльністю місцевих органів самоврядування. Під час форумів та зустрічей громада може висловлювати свої думки, давати пропозиції та вносити зауваження щодо бюджетних рішень та витрат.

Отже, організація таких подій сприяє взаєморозумінню між місцевими органами та громадою, сприяє активному включенню громади в процеси прийняття рішень та надає можливість забезпечити широкий обсяг поглядів та ініціатив для поліпшення фінансового управління та розкриття інформації.

Варто відмітити, що вжиття санкцій та відповідальності у фінансовій діяльності місцевих органів самоврядування включає в себе встановлення чітких юридичних норм та заходів, спрямованих на забезпечення відповідальності за фінансові порушення. Розглянемо ці механізми детальніше:

- юридичні норми – цей елемент передбачає розроблення та впровадження чітких правил та нормативів, що регулюють фінансову діяльність. Це включає у себе визначення стандартів, які повинні дотримуватися при управлінні фінансами, а також встановлення відповідальності за їхнє порушення;

- штрафи та відставки – передбачає наявність механізмів санкцій у вигляді штрафів та можливості відставок для тих, хто виявився винуватим у фінансових порушеннях. Це може включати в себе фінансові покарання або відсторонення від посади для тих, хто не виконав встановлені правила та норми [5].

Отже, механізми сприяють створенню ефективної системи відповідальності, що змушує відповідальних за фінансові рішення осіб дотримуватися встановлених стандартів та норм, забезпечуючи таким чином стабільність та довіру до фінансової діяльності місцевого самоврядування.

Таким чином, створені механізми, такі як жорсткий моніторинг, систематичний аудит, експертна участь, громадська участь та вжиття санкцій, взаємодіючи, формують високоефективну систему контролю. Ця система спрямована на управління фінансовими ризиками та забезпечення стабільності, особливо в умовах економічного дефолту.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши вищезазначене можна дійти висновку, що механізми контролю за фінансовою діяльністю органів місцевого самоврядування в умовах дефолту, можна визначити, що вони сприяють створенню комплексної та ефективної системи фінансового управління. Жорсткий моніторинг, систематичний аудит, експертна участь, громадська участь та вжиття санкцій допомагають уникнути фінансових ризиків, забезпечуючи прозорість та відповідальність.

Отже, ці механізми спільно спрямовані на підтримання фінансової стійкості та відновлення економічного розвитку під час економічного дефолту. Їх впровадження робить фінансові процеси більш прозорими, запобігає можливим порушенням та сприяє позитивному взаємодії між місцевими органами влади та громадськістю. У цілому, ці механізми формують ефективний інструментарій для забезпечення сталої та відповідальної фінансової політики в умовах фінансових труднощів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Біла С. О., Левченко О. Т. Шляхи погашення зовнішньої заборгованості та ризики дефолту: світовий досвід. *Економіка і суспільство*. № 14, 2018 р. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/9.pdf

2. Королук Т. О. Структурні ризики державного боргу та політика запобігання дефолту в Україні. *Академічний огляд*. № 2 (45) 2016 р. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2016/2/5.pdf>

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 29.02.2024).

4. Мунько А. Ю. Процедура дефолту органу місцевого самоврядування: досвід для України. *Ефективність державного управління*. № 1, 2020 р. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5386/1/11v.pdf>

5. Особливості врегулювання конфлікту інтересів, що виник у діяльності окремих категорій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. *Офіційна база знань – Національного агентства з питань запобігання корупції*. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/n6-osoblyvosti-vregulyuvannya-konfliktu-interesiv-shho-vynyk-u-diyalnosti-okremyh-kategorij-osib-upovnovazhenyh-na-vykonannya-funksij-derzhavy-abo-mistsevogo-samovryaduvannya/> (дата звернення: 29.02.2024).

6. Слюсарев І. О. Практичні аспекти управління конфліктами в системі місцевого самоврядування. *Право та державне управління*. № 4, 2019 р. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2019/47.pdf

7. Що таке дефолт і що він означає для України?. *Kyiv School of Economics*. URL: <https://kse.ua/ua/community/stories/shho-take-defolt-i-shho-vin-oznachaye-dlya-ukrayini/> (дата звернення: 29.02.2024).

8. Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування: аналіз окремих положень нормативно-правових актів. *Децентралізація в Україні*. URL: <https://decentralization.ua/news/16241> (дата звернення: 29.02.2024).

9. Луніна І. О., Бондарук Т. Г. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навч. посіб. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019 р. 304 с.

REFERENCES:

1. Bila S. O., Levchenko O. T. (2018). Shliakhy pohashennia zovnishnoi zapoborhanosti ta ryzyky defoltu: svitovyi dosvid [Ways of repaying foreign debt and risks of default: world experience]. *Ekonomika i suspilstvo*. no. 14. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/9.pdf [in Ukrainian].

2. Koroliuk T. O. (2016). Strukturni ryzyky derzhavnoho borhu ta polityka zapobihannia defoltu v Ukraini [Structural risks of public debt and default prevention policy in Ukraine]. *Akademichnyi ohliad*. no. 2. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2016/2/5.pdf> [in Ukrainian].

3. Pro audyt finansovoi zvitnosti ta audytorsku diialnist. Ofitsiinyi portal Verkhovnoi Rady Ukrainy [About the audit of financial statements and auditing activities. The official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (date of application: 29.02.2024).

4. Munko A. Yu. (2020). Protsedura defoltu orhanu mistsevoho samovriaduvannia: dosvid dlia Ukrainy [The default procedure of a local self-government body: experience for Ukraine]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*. no. 1. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5386/1/11v.pdf> [in Ukrainian].

5. Osoblyvosti vrehuliuvannia konfliktu interesiv, shcho vynyk u diialnosti okremykh katehorii osib, upovnovazhenykh na vykonannia funktsii derzhavy abo mistsevoho samovriaduvannia [Peculiarities of the settlement of the conflict of interests that arose in the activities of certain categories of persons authorized to perform the functions of the state or local self-government.]. *Ofitsiina baza znan – Natsionalnoho ahentstva z pytan zapobihannia koruptsii*. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/n6-osoblyvost> (date of application: 29.02.2024).

6. Sliusarev I. O. (2019). Praktychni aspekty upravlinnia konfliktamy v systemi mistsevoho samovriaduvannia [Practical aspects of conflict management in the system of local self-government]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*. no. 4. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2019/47.pdf [in Ukrainian].

7. Shcho take defolt i shcho vin oznachaie dlia Ukrainy? [What is default and what does it mean for Ukraine?]. *Kyiv School of Economics*. URL: <https://kse.ua/ua/community/stories/shho-take-defolt-i-shho-vin-oznachaye-dlya-ukrayini/> (date of application: 29.02.2024).

8. Kontrol za diialnistiu orhaniv mistsevoho samovriaduvannia: analiz okremykh polozhen normatyvno-pravovykh aktiv [Control over the activities of local self-government bodies: analysis of individual provisions of normative legal acts]. *Detsentralizatsiia v Ukraini*. URL: <https://decentralization.ua/news/16241> (date of application: 29.02.2024).

9. Lunina I. O., Bondaruk T. H. (2019). *Publichni finansy ta mizhbiudzhetni vidnosyny* [Public finance and inter-budgetary relations]: navch. posib. Kyiv: DP «Inform.-analit. ahentstvo», 304 pp.